

Asia: VN/13333/2025

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (valmistavan opetuksen lisäopetus ja aamu- ja iltapäivätoiminnan rahoitus)

Lausunnonantajan lausunto

Mitä mieltä olette perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksesta?

Lisäopetuksen tavoite kielellisten valmiuksien tukemisessa ja vahvistamisessa, tasapainoisen kehityksen edistämisessä, vertaissuhteiden rakentumisessa, kouluyhteisöön integroitumisessa, kotoutumisessa sekä laadukkaassa koulutuksessa on hyvä. Se mahdollistaa yhteistyön parantamisen sekä yhteisten käytäntöjen vahvemman kehittämisen perusopetuksen ja valo-opetuksen välillä. Lisäopetus on mahdollisuus mm. yläkouluikäisinä Suomeen saapuville, alkavasti luku- ja kirjoitustaitoisille, heikon/katkonaisen koulutaustan omaaville ja/tai traumataustaisille oppilaille. Kohderyhmän määrittelyyn, lisäopetuksen tarpeen yksilölliseen määrittämiseen sekä oppilaiden kielitaidon arviointiin tulee kuitenkin rakentaa selkeät kriteerit. Esimerkiksi lisäopetuksen rajaaminen ulkomailla syntyneisiin maahanmuuttotautaisiin oppijoihin on arveluttava mm. eriarvoisuuden ja lapsen oikeuksien näkökulmasta.

Lisäopetuksen toteuttamisen kuvauksessa täytyy määritellä tarkemmin koulun henkilöstön rooli lisäopetuksesta, jottei vastuu oppimisesta, sosiaalistumisesta ym. jää yksin oppilaalle. Myös opetushenkilöstön osaamisen kehittäminen, opetuksen resursointi ja käytännön toteutus tulee avata.

Valmistavan opetuksen lisäopetuksen toteutumisen seurantaan tarvitaan selkeät määrälliset ja laadulliset työvälineet. On pohdittava, miten esim. luvussa 4.2.2. mainittavat lisäopetuksen yhteiskunnalliset vaikutukset, vertaissuhteiden ja sosiaalisten taitojen kehittyminen taataan ja todetaan.

Lisävuosi voi vahvistaa kielihäiriöiden, oppimisvaikeuksien ja muiden yksilöllisten tukitarpeiden havaitsemista.

Lisäopetuksen ensisijainen tarkoitus on oppilaan kielellisten valmiuksien kehittäminen. Tekstistä tulisi ilmetä, että lisäopetuksen syy ei voi olla esimerkiksi haasteet matematiikassa tai käyttäytymisessä.

Onko perusopetuksessa järjestettävä valmistavan opetuksen lisäopetus mielestänne tarpeellinen?

Kyllä on. Lisätuki on tarpeen mm. yläkouluikäisinä Suomeen saapuville, alkavasti luku- ja kirjoitustaitoisille, katkonaisen koulutaustan omaaville ja/tai traumataustaisille oppilaille. Selkeästi resursoituna, tavoitteellistettuna, strukturoituna, konkreettisesti ja laadukkaasti toteutettuna sekä arvioituna lisäopetus mahdollistaa vahvan kielellisen, oppimista ja hyvinvointia vahvistavan ja kouluyhteisöön sosiaalistavan tuen. Valmistavan opetuksen lisäopetuksen toteutuksessa tulee kiinnittää erityistä huomiota kohderyhmän määrittelyn lisäksi opetuksen laatuun, integraation, joustavuuteen ja yksilölliseen arviointiin, vuorovaikutussuhteisiin sekä yhdenvertaisuuteen. Se ei saa johtaa oppilaiden eristämiseen muusta kouluyhteisöstä.

Onko perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksen rahoitusratkaisu toimiva?

Rahan riittävyys on riski. Kunnilla on erilaiset valmiudet järjestää niin valmistavaa opetusta kuin valmistavan opetuksen lisäopetusta. Resurssien ja rahoituksen kohdentamista tulee täsmentää. Lisäopetuksen laadukas toteuttaminen vaatii mm. hallinnollista valmistelua, opetushenkilöstöä, henkilöstön koulutusta sekä opetusmateriaaleja.

Samanaikaisen valtionosuuksien leikkaukset (kuten ap/ip) voivat heikentää kunnan kokonaisresurssia ja siten kykyä toteuttaa uudistuksia.

Onko teillä lausuttavaa aamu- ja iltapäivätoiminnan maksujen korottamista koskevaan osuuteen esityksessä?

Aamu- ja iltapäivätoiminnan keskeinen tavoite on tukea lapsen kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä sekä tarjota turvallinen ja virikkeellinen ympäristö ennen ja jälkeen koulupäivän. Toiminta tukee perheiden arkea, koulun kasvatustyötä sekä edistää lasten yhdenvertaisuutta ja osallisuutta. Erityisesti maahanmuuttajataustaisille lapsille toiminta tarjoaa tärkeän kotoutumisen väylän.

Esityksessä ehdotettu toimintamaksujen korotus ei tue näitä tavoitteita. Korotus lisäisi perheiden taloudellista taakkaa ja johtaisi käytännössä siihen, että toimintaan osallistuminen olisi mahdollista vain hyvin pienituloisten tai erittäin hyvätuloisten perheiden lapsille. Keskituloiset perheet, jotka eivät ole oikeutettuja maksuvapautuksiin tai -huojennuksiin, joutuisivat taloudellisista syistä jättämään lapsensa toiminnan ulkopuolelle. Tämä heikentäisi lasten yhdenvertaisuutta ja lisäisi eriarvoisuutta.

Lapsiperheköyhyys on todellisuutta tämän päivän Suomessa ja on viime vuosina lisääntynyt. Tämä näkyy maksuvapautusten ja -huojennusten määrän kasvuna, mikä puolestaan kasvattaa kuntien katettavaksi jääviä kustannuksia. Esityksessä mainittu mahdollisuus kunnalle alentaa tai jättää maksuja perimättä on tärkeä, mutta ei riittävä ratkaisu tilanteeseen, jossa maksujen enimmäismäärää korotetaan.

Aamu- ja iltapäivätoiminnan yhteiskunnallinen merkitys on merkittävä, eikä sen saavutettavuutta tule heikentää.

Onko teillä lausuttavaa aamu- ja iltapäivätoiminnan maksujen indeksisäännöstä koskevaan osuuteen esityksessä?

Enimmäismäärän sitominen indeksiin tulisi todennäköisesti nostamaan jatkossa toimintamaksun enimmäismääriä. Tämän seurauksena toiminnan ulkopuolelle jäävien lasten osuus tulisi kasvamaan.

Tällä hetkelläkään suurin osa kunnista ei peri toiminnasta enimmäismääriä, koska se johtaisi siihen, että perheiden taloudellisista syistä moni lapsi joutuisi jäämään toiminnan ulkopuolelle.

Kuntien valtionosuus rahoitukseen tulee leikkaus 2026, joka laittaa jo kunnat, lapset ja perheet eriarvoiseen asemaan. Kuntien kate toiminnan kustannuksista on kasvanut paljon maksuvapautusten ja -huojennusten myötä.

Onko teillä muuta lausuttavaa esitysluonnoksesta (esim. vaikutusarvioinnit)

Korotuksen perustelu julkisen talouden vahvistamisella ei ole perusteltua aamu- ja iltapäivätoiminnan osalta, sillä korotus ei lisäisi kuntien tuloja. Sen sijaan se johtaisi lasten poisjääntiin toiminnasta ja kasvattaisi kuntien kustannuksia maksuvapautusten ja -huojennusten kautta. Kuntien valtionosuuden ei tule pienentyä, eikä kuntien taloutta tule kiristää lakiesityksen seurauksena.

Nurmivuori Leena
Oulun kaupunki/Perusopetus- ja nuorisopalvelut

Laasonen-Tervaoja Eija
Oulun kaupunki/ sivistys- ja kulttuuripalvelut